

end. Een paar
gt de gerefor-
gedurende een
ogd."

ringen ligt aan
te oratie volg-
in de College-

in die enkele
rd, gelezen, be-
uld en vlijt om
ook een voort-
at des Woords!
gese van Jozua,
ronomisch pro-
betekenis van
het diepgaand
voorschriften
en in de melk
ut. 14:21), de
kerkverband
an Deut. 16 tot
ingen de bizon-
omvangrijke en
testionis te vin-
g te vinden in
ap.

o korte tijd af-
nu. Here? Hoe
in Zijn Woord:
En Ik ga voort.
n, op Mij alleen
Ik.

en kinderen. U
an Uw geliefde
at wat gezaaid
gewekt worden
tijd komt, waar-
ning. Elk graf
n een glorieuse
i Gods genade:
en volheid van
lijvenden. Gelijkt
t dankbaar, dat
rouwe knechten
nt het feit, dat
t en ze in een
ch ze tusschen
at Hij in genade
racting is. Als
ed, het zou be-
voltrok en Zijn
nker, maar zoo-
Woord der ge-
genomen."

t gij U troosten
het heden, en in
En denkend aan
Het leven van
reld afgesloten.
s: het heeft be-
en de toekomst.
onderwees, op-
eter moogt ver-
op de Meester.
de brief gericht
tijde en géselde,
dachten: houdt
e, goederenbero-
Is de Here niet
n, als Hij tegen

kastijde en gé-
der, en dat Hij
n al gevoeliger.

nden en slappe
der Schrift, op-

Hij is niet afhan-
op Greijdanus of
fessor Holwerda
hem. Alléén van
lijken de wereld
niet de geleerd-
geweldig is naar
overwinning der
P. DEDDENS.

Catechismus

deel IV van ge-
op een revisie en
spectievelijke de-
outen of onjuist-
angetroffen heb-
doen aan onder-

G. DE VRIES.

Een broeder en vriend

De HERE heeft onze broeder en vriend van ons weggenomen. Gewoonlijk spreken we van een vriend en broeder. Maar Benne Holwerda werd eerst m'n broeder in de HERE en daarna m'n vriend.

Voor het eerst zocht ik hem op in de benauwde dagen rondom 1944. Het zal in het begin van 1945 zijn geweest. Het was de tijd van schorsingen en afzettingen. Ik kon de synodale beslissingen niet aanvaarden, omdat ze streden met het Evangelie en de prediking van Gods genade belemmerden. We verstonen mekaar direkt. Ik vond bij hem de vreeze des HEREN. Ook hij wilde en kon niet buigen voor onschriftuurlijke bindingen. Waarom niet? Uit revolutionaire wil tot verzet? Geen sprake van. Duidelijk staat het mij voor de geest, dat hij in het eerste gesprek zei: „Kerken, die onrecht doen en onschriftuurlijke bindingen opleggen, hebben Gods toorn te vrezen." Hij was bang de toorn Gods over zich te halen.

Ik vond in hem een broeder in de Here. Hij werd mij tot een vriend, die ik nooit vergeten zal. De bekende tekst komt mij in deze dagen nog wel eens in de gedachten: „En zo wie zal verlaten hebben huizen of broeders of zusters of vader of moeder of vrouw of kinderen of akkers om mijns naams wil, die zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven" (Matth. 19:29). Dat woord is bevestigd in mijn leven. Ik verloor vrienden en broeders. Ik kreeg honderdvoud weer. Eén van hen was Benne Holwerda.

Wat er eigenlijk in ons hart omgaat in deze dagen is in geen krant te schrijven. „Het hart kent zijn eigen bittere droefheid, en een vreemde zal zich met deszelfs blijdschap niet vermengen" (Spr. 14:10). „Er is ook een tijd om te zwijgen" (Pred. 3:7). Toch meen ik dit nog wel te moeten zeggen. B. H. stond bij sommigen te boek als scherp, fel, vlijmend, bitter. Ik ontken niet dat hij fel kon zijn. Maar dan tegen leugen en onwaarachtigheid. Mag iemand daartegen niet fel en scherp zijn? Hij kon toornen. Maar mag iemand niet heilig toornen tegen zondige daden?

Hij had zijn gebreken en zwakheden. Niemand zal er aan denken elk woord door hem gesproken of geschreven voor zijn rekening te nemen. Hij zelf ook niet. Maar ik kende hem. En durf rustig verklaren, dat achter die zgn. felheid een hart stak, dat verdriet had over opwaarachtigheid. Z'n hart deed er zeer van. Hij leed er onder.

Ik meen, dat er ergens geschreven is, dat hij bekend stond als eerlijk. Hij was eerlijk. Maar niet slechts in de humanistische zin van het woord. Hij was eerlijk en oprecht, omdat hij God vreesde en de HERE kende in al zijn wegen. Z'n eerlijkheid was vrucht van Gods genade in Christus Jezus over hem. „Gedenkt uw voorgangers, die u het woord Gods gesproken hebben; en volgt hun geloof na, aanschouwende de uitkomst van hun wandel" (Hebr. 13:7).

We moeten in geen mens roemen, geen profeten graf pleisteren, geen erezuil oprichten. Maar z'n geloof navolgen. Dat is de beste gedachtenis.

Men komt overal de vraag tegen: Wat heeft de HERE ons er mee te zeggen? Ik denk niet, dat daarop één antwoord is te geven, dat voor allen geldt. Maar ik meen, dat ieder, in wiens hart deze vraag opkomt, zich maar moet afvragen: Wat heeft de HERE mij er mee te zeggen? Dan zal de één zichzelf voorhouden: Ik moet bedenken, dat het leven een damp is en de dood ieder uur wenkt. Ik moet toezien, dat de HERE mij wakende vindt, als Hij wederkomt of in het uur van mijn dood. Een ander zal wellicht zichzelf zeggen: Ik moet leren alle verwachting voor Kerk en School alleen van de HERE te hebben. Die gisteren en heden Dezelfde is en tot in der eeuwigheid.

Een andere vraag, die in ons opkomt is deze: Hoe moet dat nu in de toekomst? Met de weduwe en haar kinderen? Met de School en met de kerken? We moeten ons maar inprenten het woord van de apostel Paulus, neen het bevel des HEREN: „Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles door bidden en smeken, met dankzegging, bekend worden bij God; en de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en zinnen bewaren in Christus Jezus" (Fil. 4:6, 7). Als we dat doen, worden we bewaard voor overmoed en voor wanhoop. Dan hebben we vaste grond onder de voeten. Dan ontvangen we rust in ons leven.

Schilder stierf en Holwerda sterft en wij zullen gaan de weg van alle vlees. Maar de HERE leeft en Hij zal leven in eeuwigheid. En Hij zorgt en zal zorgen voor allen die Hem vrezen en op Hem betrouwen. Laten we maar concreet, met naam en toenaam om zo te zeggen, bidden voor de weduwe en de kinderen van onze broeder en vriend. En laten we niet ophouden te bidden voor de School, voor die haar verzorgen en die hun werk daar ontvangen hebben te doen. Op dat de HERE in Zijn genade ons mannen geve, die de HERE vrezen, vol des Heiligen Geestes, die het werk van de ontslapenen mogen voortzetten.

En laten we niet vergeten te danken. Voor wat God ons in Holwerda gegeven heeft. Zijt ge gebouwd door zijn preken? Dank God er voor en niemand an-

Professor Benne Holwerda, de Hoogleraar

De elfde October 1945 benoemde de Voorlopige Synode van Enschedé Ds B. Holwerda van Amersfoort tot Hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, om onderwijs te geven in de exegese van het Oude Testament en aanverwante vakken.

De negen en twintigste Januari daaraan volgende hield Prof. Holwerda zijn inaugurele oratie over het onderwerp: „De Priesterkoning in het Oude Testament".

Sindsdien heeft hij in grote trouw en nooit verflauwende ijver zich gegeven aan de vervulling van de taak, die hem was toevertrouwd en die hij, met grote schroom, op zich had genomen.

Prof. Holwerda heeft nooit de doctorstitel behaald. De omstandigheden, waaronder hij als student en later als dominé en als hoogleraar heeft moeten leven en arbeiden, hebben hem dit onmogelijk gemaakt.

Wij kunnen ons voorstellen, dat deze professor zelf dit niet-gepromoveerd-zijn heeft gevoeld als een gebrek.

Die hem kenden en van zijn werk konden kennis nemen, hebben het nooit als een gebrek gezien. Deze man was doctor van nature.

Begaafd met een verstand, zó scherp als slechts aan zeer weinigen wordt gegeven; bezield met grote liefde voor de vakken, die hij had te doceren; ijverig, trouw, punctueel, heeft hij, in de weinige jaren, waarin hij als Hoogleraar heeft mogen arbeiden, zich een plaats der ere mogen verwerven in de wereld van de Oud Testamentische wetenschap.

Zijn, in December 1949 gehouden, rectorale oratie, was een verbluffend bewijs van het vermogen van deze professor tot zelfstandig wetenschappelijk denken, het openen van nieuwe wegen.

Als ik in enkele trekken de betekenis van zijn werk als Hoogleraar tracht te tekenen, wil ik daarbij op vier dingen de aandacht vestigen.

In de eerste plaats: Prof. Holwerda was een man, voor wie óók het Oude Testament was het onfeilbaar Woord van God, waaraan geen mens, ook niet de hoogste mens, mag toornen.

Nu is het bekend, hoezeer de zogenaamd „wetenschappelijke" critiek, de goddelijkheid, de onfeilbaarheid, van het Oude Testament vooral heeft geloosd.

Klein is het getal van wetenschappelijke theologen, die zich onder het Oude Testament, als onder het onfeilbare Woord Gods, zijn blijven buigen. Tot de weinigen, die dat wel zijn blijven doen behoorde Prof. Holwerda. En hij had zich opgemaakt met al de kracht, die in hem was, de critiek van het ongelooft tegen te treden en de onhoudbaarheid daarvan klaar in het licht te stellen.

Zijn rectorale oratie, die ik zoëven reeds noemde, heeft duidelijk doen zien, hoe hij bezig was één van de grondpijlers, waarop die critiek van het ongelooft rust, ik mag wel zeggen de grondpijl, te doen wankelen.

In de tweede plaats: Professor Holwerda was niet in de eerste plaats „dogmaticus". Meer dan éénmaal heeft hij dat tegen mij gezegd. Veel meer dan naar het bouwen van een dogmatiek en het zich bezig houden met een dogmatiek, ging zijn hart uit naar het openleggen van de Schrift en het leven direct bij het Woord.

Natuurlijk verachtte hij de dogmatiek niet. Maar wel had hij oog voor het grote gevaar, dat de gemeente, „dogmatisch" levende, loopt, om zich, ongemerkt van de Schrift te verwijderen.

„Terug naar de Schrift", was zijn ideaal. En door dat ideaal werd het werk, dat hij als Hoogleraar heeft mogen doen, geheel beheerst.

Hij heeft voor de studenten de Schrift ontsloten en hun in handen gegeven de sleutel, waarmee zij voor zichzelf en voor de gemeente de Schrift konden

ders. Zijt ge door hem in de Schrift onderwezen? Loof de HERE. Hebt ge van hem geleerd door persoonlijke omgang? Was de Vader der lichten dankbaar, want Hij is de Gever van alle goede gave.

Er is groot verdriet. Ik ken mensen, waarlijk geen kinderen meer, die heel wat stormen over hun muts hebben voelen gaan, die deze dagen doorlopend zo'n beetje in zichzelf lopen te „grienen". Daarvoor hoeven ze zich niet te schamen. Maar door de droefheid heen mag toch een glimlach stralen. We treuren niet als degenen, die geen hoop hebben. „Want indien we geloven, dat Jezus gestorven is en opgestaan, also zal ook God degenen, die ontslapen zijn in Jezus wederbrengen met Hem."

Want dat zeggen wij u door het woord des Heren, dat wij, die levend overblijven zullen tot de toekomst des Heren, niet zullen voorkomen degenen, die ontslapen zijn. Want de Here Zelf zal met een geroep, met de stem des Archangels en met de bazuin Gods nederdalen van de hemel, en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan; daarna wij die levend overgebleven zijn, zullen samen met hen opgenomen worden in de wolken, de Here tegemoet in de lucht; en also zullen wij altijd met de Here wezen. Zo dan, vertroost elkander met deze woorden" (1 Thess. 4 vs 14—18).

H. J. J.

openen om daarin te vinden de rijkdom van Gods openbaring.

Zijn colleges waren van die aard, dat wie ze mocht bijwonen, daarbij telkens de gedachte kregen: „nu kan ik over dat gedeelte van de Schrift preken; dat had ik er nooit in gezien; wat is dat rijk".

Zo ging het mijzelf, toen ik 17 Maart voor de laatste maal hem hoorde over Richteren 20 en de Professor liet zien, hoe in de kerk een verkeerd ingezette tuchttoefening ook verkeerd moet verlopen.

Het was niet voor niets, dat op de z.g.n. seminariecolleges van Prof. Holwerda altijd onderscheidene predikanten uit Kampen en uit de omgeving van Kampen aanwezig waren om te genieten van het onderwijs van deze man, die zelf prediker was bij de gratis Gods.

En hoevelen waren er niet onder de dominees, die bij zichzelf dachten en tegen elkander zeiden: „Ik wilde, dat ik die colleges geregeld kon bijwonen."

In de derde plaats: Prof. Holwerda had de gave, de dingen, die hij had te zeggen, te zeggen op een wijze, zó scherp, zó klaar, dat ieder, die hem hoorde spreken, of las wat hij had geschreven, zonder moeite hem in zijn betoog kon volgen en begrijpen wat hij wilde zeggen.

Het was een genot, naar deze man te luisteren, zijn geschriften te lezen.

Hij boeide van het begin tot het einde.

Ik heb stukken van hem gelezen, die ik, op één dag, twee-, driemaal, telkens weer las, om het genot alleen, dat zijn wijze van zeggen, zijn betoogtrant, mij verschaftte.

Ieder gevoelt onmiddellijk wat zulk een gave betekent voor een Hoogleraar.

Neen, de Synode van Enschedé heeft zich niet vergist, toen zij Ds Holwerda benoemde tot Hoogleraar. Wat was er van hem nog veel te verwachten.

Gisteren, na zijn begravenis, had ik het voorrecht nog even op zijn studeerkamer te mogen kijken.

Daar stond zijn schrijfmachine met daarnaast het niet geheel afgewerkte artikel voor „De Reformatie". Daar lagen zijn beide vulpennen, met de dop nog afgeschroefd, gereed voor gebruik.

Daar hing over de leuning van een stoel nog zijn werkjasje, dat hij gewoon was op zijn studeerkamer te dragen.

Daar stond zijn prachtige, met grote zorg en grote kennis van zaken verzamelde bibliotheek.

Van Mevrouw Holwerda hoorden wij één en ander over zijn connecties in de wetenschappelijke wereld.

Gij proefdet daar in alles het werk van deze Hoogleraar als te zijn een boom, die pas in bloei begon te komen met de belofte van rijke, rijke vrucht, voor de studenten, voor de Kerk des Heren in heel de wereld.

En nu is dat leven afgesneden.

Plotseling.

In de tegenwoordigheid van duizenden hebben wij hem begraven.

Samen hebben wij rondom zijn graf gezongen:

Zij gaan van kracht tot kracht steeds voort,
Elk hunker zal in 't zalig oord,
Van Sion haast voor God verschijnen.

Dat woord is aan hem vervuld.

Zijn werk op aarde heeft een einde genomen.

Dat wil niet zeggen, dat zijn leven en arbeiden in het Hooglerarsambt in het geheel geen vruchten heeft gedragen of in de toekomst zal blijven dragen.

Er zijn reeds onderscheidene, jonge, predikanten, die van hem hebben geleerd hoe zij tot de Schrift hebben te naderen.

Hij heeft ons de goede weg gewezen. Het zal aan ons liggen die weg in het oog te blijven houden en ijverig daarin te wandelen.

Ook in zijn geschriften blijft hij tot ons spreken nadat hij gestorven is.

De Kerken hebben rijke stof om de Here te danken voor wat Hij in deze rijkbegaafde aan de Theologische Hogeschool en, in haar, aan de Kerken heeft gegeven.

Alléén, wij hadden nog zoveel meer van hem verwacht.

En dat is nu afgesneden.

God nam hem weg; vlak na Prof. Schilder.

Daarin heeft Hij de School, de Kerken, zeer gevoelig getroffen.

Waarom deed hij dat?

Het is zo gevaarlijk om daarop een precies antwoord te willen geven. Daarin ligt dit gevaar, dat ieder het gaat uitleggen naar zijn eigen inzicht.

Iemand, die luistert naar het luiden van een klok, kan daarin horen precies wat in zijn eigen hart leeft.

Toen het concilie van Trente zijn onschriftuurlijke en ketterse besluiten had genomen en vastgelegd, klonk juist op dat moment een dreunende donderslag.

De paus hief toen zijn hand op en zeide: „Hoort! God geeft Zijn goedkeuring over onze besluiten". En de vergadering applaudiseerde.

Waarom hoorde de paus daarin niet Gods afken-